

שם המחקר : סימולציות קבוצתיות ככלי לפיתוח קוד התנהגות אתי בקרב מדריכים ומעסיקים בתעסוקה

נתמכת: הדרכה ממוקדת לומד

שנה : 2016

מס' קטלוגי : 126

שמות החוקרים: דר' אורלי שפירא-לשצ'ינסקי, מירי בן עמרם

רשות המחקר: בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר אילן.

תקציר המחקר:

מחקר זה נעשה בסיוע קרן שלם.

תעסוקת אנשים בעלי מוגבלות שכלית התפתחותית מעלה דילמות אתיות מורכבות כתוצאה מחסמים שונים הניצבים בפניהם בשוק העבודה. לכן ישנה חשיבות רבה למחקר זה החושף את התפיסות, העמדות והאתגרים האתיים עימם מתמודדים מדריכי תעסוקה נתמכת והמעסיקים המלווים את העובדים עם המוגבלות שכלית התפתחותית בשוק העבודה החופשי .

מטרתו המרכזית של המחקר היא להציף את הדילמות האתיות וכללי ההתנהגות האתיים שעולים בתעסוקה נתמכת בשוק החופשי כדי לסייע לפיתוח קוד אתי המוסכם על המדריכים והמעסיקים במסגרות אלו. מטרה נוספת, לבחון אסטרטגיות הדרכה מגוונות מסוג סימולציות ותרחישים בקרב מדריכי תעסוקה נתמכת ומעסיקהם המלווים עובדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) בעבודתם בשוק החופשי ומתמודדים עם אתגרים אתיים הכרוכים בהעסקתם. בחינת אסטרטגיות ההדרכה מתמקדת בדילמות האתיות וכללי ההתנהגות האתיים הנגזרים מסוג תעסוקה זו העולים מתוך תהליכי הדרכה ממוקדים בלומד (LCE) באמצעות סדנאות סימולציות קבוצתיות בהשתתפות שחקנים, ניתוח תרחישי דילמות ותחקור סרטוני הסימולציות. הניתוח מתייחס לשינויים בתפיסות העצמה פסיכולוגית, מסוגלות עצמית, ועמדות חיוביות כלפי העסקת אנשים עם מש"ה בקרב משתתפי המחקר בעקבות ההתערבות המחקרית.

במחקר השתתפו שתי קבוצות: קבוצה ראשונה כללה 83 מדריכי תעסוקה נתמכת שחולקו לשלוש קבוצות משנה: קבוצת הניסוי עברה הדרכה קבוצתית מבוססת סימולציות בהשתתפות שחקנים, קבוצת הביקורת א' התבקשה לחקור תרחישי דילמות האתיות, וקבוצת הביקורת ב' לא עברה תהליך הדרכתי. קבוצה שניה כללה 60 מעסיקים שחולקו גם הם לשלוש קבוצות משנה: קבוצת הניסוי עברה הדרכה בקבוצות בעזרת צפייה

בסימולציות שנערכו בקרב מדריכי תעסוקה נתמכת תוך טשטוש זהותם של המשתתפים, קבוצת הביקורת א' התבקשה לחקור תרחישי דילמות, וקבוצת הביקורת ב' לא עברה תהליך הדרכת. כל המשתתפים מלאו שאלונים שבחנו את ההעצמה הפסיכולוגית, המסוגלות העצמית שלהם ועמדותיהם בנושא תעסוקת עובדים עם מש"ה.

שיטת עיבוד הנתונים התבססה על ניתוח הנתונים בשיטת Mixed Methods, שילוב של מתודולוגיה איכותנית (צפייה בסימולציות ובתחקירים, ניתוח חקר האירועים) ומתודולוגיה כמותית (שאלוני תפיסות ועמדות).

ממצאי החלק האיכותני של המחקר העלו כי מרבית הדילמות האתיות וכללי ההתנהגות האתיים הנגזרים (קידוד פתוח) משותפים הן למדריכי תעסוקה נתמכת והן למעסיקים, כשכללי התנהגות האתיים נעו על רצף שבין גמישות מחשבתית לקשיחות והצבת גבולות. הדילמות האתיות וכללי ההתנהגות האתיים נמצאו כרוכים סביב חמש אינטראקציות משותפות המהוות צירים מרכזיים (קידוד צירי) למחקר זה: (1) מדריך/ מעסיק מול העובד עם המש"ה, (2) מדריך/ מעסיק מול ההורים, (3) מדריך/ מעסיק בינם לבין עצמם, (4) מדריך / מעסיק לבין הממונים, ו (5) מדריך/ מעסיק בינם לבין מעצבי המדיניות הציבורית. צירים אלו העלו קידוד סלקטיבי – (selective coding) של רבדים שונים של מודל אקולוגי חברתי: כגון, שכבת המיקרו הדנה באדם עם המש"ה ובני משפחתו, שכבת המזו הדנה ביחסים הבינאישיים בקרב בעלי העניין השונים של העובד עם המש"ה, שכבת האקזו הדנה בארגון, שכבת המקרו הכוללת את הקהילה, ושכבת המדיניות הציבורית.

כך לדוגמה נמצא כי סביב הציר: אינטראקציות מדריך/ מעסיק מול העובד עם המש"ה, כרוכים: דילמה אתית משותפת בקרב מעסיקים ומדריכים: "טובת העובד עם המש"ה מול טובת העסק", וכלל התנהגות אתי משותף: "אני מאמין כי יש לסייע לכל אדם עם מוגבלות לפרנס עצמו בכבוד ובצורה ראוייה", כלל התנהגות אתי ספציפי למדריכים: "אני מאמין כי כדאי לבקש מהמעסיק קצת סבלנות ואורח רוח במקביל להבטחה של נוכחות מוגברת של הרכז", וכלל התנהגות אתי ספציפי למעסיקים: "אני מאמין כי חובה לשמור על רוחיות העסק ורק לאחר מכן להכיל עובד עם קשיים". ציר זה נמצא קשור בקידוד סלקטיבי לשכבות שונות של המודל האקולוגי: מיקרו ומזו (יחסים בינאישיים) .

ממצאי החלק הכמותני העלו כי רמת העצמה הפסיכולוגית בקרב המעסיקים גבוהה באופן מובהק מרמת העצמה הפסיכולוגית בקרב המדריכים, רמת המסוגלות העצמית בקרב המדריכים גבוהה באופן מובהק מרמת המסוגלות העצמית בקרב המעסיקים, ורמת עמדות חיוביות של המעסיקים כלפי העסקת אדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית גבוהה באופן מובהק מרמת עמדות המדריכים כלפי העסקת אדם עם מוגבלות שכלית התפתחותית. הממצאים העלו כי משחק תפקידים באמצעות סימולציות בקרב המדריכים או צפייה בהם בקרב המעסיקים משפיעים על שיפור העמדות מסוג העצמה פסיכולוגית, מסוגלות עצמית והעסקת עובדים עם מש"ה יותר משאר סוגי ההתערבות: ניתוח תחקירים או מילוי שאלונים. אם זאת ניכר, כי השפעת הסימולציות ניכרת באופן מהותי בקבוצת המדריכים שהתנסו במשחק התפקידים, כשהשפעה הדומיננטית על העמדות בתקופת הניסוי, וממשיכה להשפיע אף 6 חודשים מאז ההתערבות המחקרית.

מבחינה תאורטית, המחקר מעלה גישה אינטגרטיבית להתמודדות עם מבנה רב ממדי של דילמות אתיות וכללי התנהגות אתיים העולים בעקבות תעסוקת עובדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית בקרב מדריכי תעסוקה נתמכת ומעסיקים באמצעות מודל אקולוגי חברתי תוך בחינת תהליכי הדרכה מגוונים. מבחינה מעשית, ממצאי המחקר עשויים לסייע בפיתוח גישה מערכתית לקראת פיתוח קוד התנהגות אתי למדריכי תעסוקה נתמכת ולמעסיקים שעשוי להועיל להם בהתמודדותם עם האתגרים האתיים בשוק החופשי, תוך פיתוח מדיניות משותפת אשר תשפיע על שוק העבודה.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)